

Іванова Л. С.,
канд. філос. наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та
психології освітньої діяльності,
Запорізький національний
університет, м. Запоріжжя

УДК 378.093.5:792.071.2.028]:81'243'373.48'25
DOI: <https://doi.org/10.64076/ihrc250618.10>

Пономаренко О. В.,
д-р пед. наук, професор,
професор кафедри педагогіки та
психології освітньої діяльності,
Запорізький національний
університет, м. Запоріжжя

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ АКТОРІВ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ МОВНИХ КЛІШЕ

В умовах посилення міжнародної співпраці у професійній сфері, значно зростають вимоги до фахової підготовки майбутніх акторів. У сучасному освітньому середовищі, ключовим аспектом їхньої професійної компетенції, зокрема в рамках курсу професійно-орієнтованого практикуму іноземною мовою, є вміння адекватно перекладати тексти, що містять специфічні мовні звороти та кліше.

Зміст терміну "мовне кліше" потребує конкретизації, а його дефініція – уточнення. Це пов'язано із суперечностями в трактуванні поняття "кліше", які виникають у зв'язку з різними підходами до тлумачення його мовної природи, що може пояснюватися традиційним та інноваційним розумінням сутності цієї лінгвоодиниці [3]. Мовний штамп - це стійке словосполучення або вираз, яке має фіксовану форму і використовується в певному контексті. Мовні кліше можуть набувати різних форм, за винятком ідіом. Нижче наведені деякі з них:

1. Ідіоми: це стійкі словосполучення, які мають фіксоване значення, відмінне від значення складових слів. Наприклад, "наробити галасу", "кинути виклик", "зав'язати вузол".

2. Словосполучення: це комбінації слів, які часто вживаються разом і утворюють єдине ціле. Наприклад, "робіть висновки", "хваліть розчин", "висловлювати думки".

3. Кліше: це заїжджені, стереотипні вирази, які часто використовуються в усних або письмових текстах. Наприклад, "вім відом", "Якщо можна так висловитись", "в кінці кінців".

4. Прислів'я та приказки: це короткі, лаконічні вирази, які містять мудрість народу і відображають життєвий досвід. Наприклад, "Не рахуй своїх курчат до того, як вони вилупляться", "Краще - ворог хорошого".

5. Цитати: це висловлювання відомих людей, які часто цитуються в усних або письмових текстах. Наприклад, "Учітесь, читайте, і чужому навчайтесь, й свого не чурайтесь" (Т. Г. Шевченко), "Людина це те, що вона їсть" (Л. Фейєрбах).

Мовні кліше відіграють значну роль у мові та комунікації, спрощуючи та прискорюючи обмін інформацією. Проте, важливо розуміти, що їх використання може створювати певні труднощі, особливо під час перекладу з однієї мови на іншу в контексті професійної підготовки, що відбувається в сучасному освітньому середовищі.

Роль мовних кліше в спілкуванні полягає в тому, що вони полегшують процес спілкування, роблячи його більш швидким і ефективним. Оскільки мовні кліше мають фіксовану форму і значення, їх використання не вимагає додаткових зусиль з боку мовця або слухача. Крім того, мовні кліше можуть виражати певні емоції, ставлення до співрозмовника або ситуації, що також сприяє більш ефективному спілкуванню [4].

Проте, слід розуміти, що мовні кліше можуть створювати значні перешкоди, особливо при міжмовному перекладі. Це зумовлено специфікою мовних систем, культурними особливостями та потенційною смисловою невизначеністю, що вимагає ретельного розгляду в освітньому середовищі. Розглянемо деякі з цих труднощів, а також приклади, пов'язані з перекладом з англійської на українську [1].

1. Відсутність прямого перекладу: Деякі мовні штампи не мають прямого перекладу на цільову мову, що ускладнює процес перекладу. Наприклад, англійський вислів "kick the bucket" (померти) не має прямого перекладу на українську мову.

2. Культурні відмінності: мовні кліше часто відображають культурні особливості та цінності носіїв мови. Переклад з однієї мови на іншу може бути утруднений через культурні відмінності. Наприклад, англійський вислів "break a leg" (побажання удачі) може бути незрозумілим для носіїв української мови, оскільки в українській культурі бажання зламати ногу вважається поганим знаком.

3. Семантична неоднозначність: мовні штампи можуть мати кілька значень, що ускладнює процес перекладу. Наприклад, англійське слово "bank" може означати "банк" або "берег річки", в залежності від контексту. При перекладі на українську мову необхідно враховувати контекст, щоб вибрати правильний переклад.

4. Граматичні відмінності: мовні штампи можуть мати різні граматичні структури в різних мовах, що ускладнює процес перекладу. Наприклад, англійський вислів "it's raining cats and dogs" не має прямого перекладу на українську мову, оскільки в українській мові немає граматичної структури, подібної до цього виразу.

Оскільки мовні штампи володіють фіксованою формою та значенням, їх буквальный переклад часто призводить до помилок або нерозуміння з боку носіїв цільової мови в освітньому середовищі. Тому, для успішного перекладу таких одиниць, вкрай важливо мати глибокі знання у сфері лінгвістики, культури та власне перекладознавства.

Підсумовуючи, освітнє середовище має забезпечити майбутнього актора не лише знанням двох мов, а й здатністю свідомо застосовувати різні підходи до перекладу фразеологічних одиниць. Формування його професійної компетентності залежить від уміння аналізувати стилістичні, культурно-історичні аспекти вихідного матеріалу та зіставляти їх з можливостями мови й культури перекладу.

Список використаних джерел

1. Bolotnikova A.P. Peculiarities of English-Ukrainian official business style texts translation / A.P. Bolotnikova, V.V. Chernyshov, H.M. Talovyria // Актуальні питання гуманітарних наук. – 2021. – Вип. 40, т. 1. – С. 94-98. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/40-1-14>.

2. Мацюк Г.П. Термін у соціолінгвістичних традиціях. *Ucrainica II : současná ukrajinistika – problémy jazyka, literatury a kultury : sborník článků : 3.Olomoucké sympozium ukrajinistů (Olomouc, 24-26 srpna 2006) / redakční rada J. Anderš. Olomouc : Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Facultas Philosophica. Philologica, 2006. 1. část. С. 477–482.*

3. Шарманова Н.М. Мовне кліше і фразеологічна дилема. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. Філологічні студії : зб. наук. пр. / відр. ред. Ж. В. Колоїз. Кривий Ріг, 2011. Вип. 6. С. 512–516. сайт. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhSt_2011_6_75.

4. Шарманова Н.М. Кліше в українському телепросторі : прагматичний і метакомунікативний вияви. Мовознавство: зб. наук. пр. Київ : Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні; Український мовно-інформаційний фонд НАН України, 2012. № 5. С.81-86. сайт. URL : <http://movoznavstvo.org.ua/vsi-nomera-zhurnalu/69-2012-5-veresen-zhovten/420-sharmanova-n-m-klishe-v-ukrajinskomu-teleprostor-i-pragmatichnij-i-metakomunikativnij-viyavi.html>.